

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy dla Łodzi- Widzewa w Łodzi, wyrokiem z dnia 22 stycznia 2014 roku w sprawie z powództwa (...) Spółki Akcyjnej w Ł. przeciwko (...) Szpitalowi (...) imienia profesora A. G. w Ł. o zapłatę kwoty 612,46 zł, uchylił w całości nakaz zapłaty z dnia 17 września 2012 roku wydany w postępowaniu nakazowym przez Sąd Rejonowy dla Łodzi- Śródmieścia w Łodzi pod sygnaturą XIII GNc 5116/12, oddalił powództwo oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 227 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Rejonowy ustalił, że pozwanego łączyły ze spółkami (...) sp. z o.o. w W. oraz (...) sp. z o.o. w W., umowy dostawy usług wyrobów medycznych.

W dniu 22 lutego 2011 roku powód zawarł z (...) sp. z o.o. w W. umowę o współpracy w zakresie obsługi wierzytelności i udzielania poręczeń, na mocy której poręczył istniejące i niewymagalne, jak również przyszłe zobowiązania zakładów wymienionych w załączniku nr 1 do umowy, obejmującym m.in. pozwanego Szpital, przy czym poręczenie obejmowało wyłącznie zobowiązania pozwanego z tytułu należności głównej wraz z odsetkami do kwoty 1.700.000 złotych, chyba że strony postanowią inaczej. Dostawca zobowiązał się do przekazywania powodowi zestawienia faktur VAT wystawionych w danym miesiącu kalendarzowym na koniec miesiąca, w którym je wystawiono, nie później niż do 10. dnia następnego miesiąca. W przypadku, gdyby Szpital nie uregulował zobowiązań względem dostawcy, strony tej umowy ustaliły, że dostawca zawiadomi powoda o powyższym fakcie w ostatnim dniu miesiąca, w którym upłynął termin wymagalności poręczonego zobowiązania. Powód zobowiązał się dokonać zapłaty poręczonego zobowiązania powiększonego o należne odsetki na rzecz dostawcy w terminie 7 dni od otrzymania zawiadomienia. Strony ustaliły, że w zakresie spłaconego zobowiązania powód staje się wierzycielem Szpitala z prawem naliczania dalszych odsetek za opóźnienie – w przypadku pozwanego Szpitala odsetek w wysokości ustawowej od dnia wezwania Szpitala do spłaty zobowiązania względem powoda. Strony ustaliły również, że za poręczenie zobowiązania pozwanego Szpitala dostawca zapłaci powodowi prowizję w wysokości 1,90% wartości poręczonego zobowiązania głównego, powiększonego o 100% wartości należnych odsetek naliczonych od daty wymagalności zobowiązań Szpitala do dnia ich spłaty. Zapłata prowizji miała następować na podstawie faktury VAT poprzez potrącenie wzajemnych zobowiązań. Aneksem nr (...) z dnia 18 listopada 2011 roku do umowy o współpracy, zwiększono kwotę poręczenia do kwoty 2.030.000 złotych, a kolejnym aneksem nr (...) z dnia 22 lutego 2012 roku do kwoty 3.700.000 złotych. W dniu 7 grudnia 2011 roku powód zapłacił dostawcy, w oparciu o wskazaną umowę poręczenia, należną od pozwanego kwotę 6.261,84 złotych z faktur VAT nr: UM/476/11 z 03 października 2011 roku, UM/497/11 z 11 października 2011 roku i UM 537/11 z 31 października 2011 roku, przy czym potrącił z tej należności kwotę 92,48 złotych tytułem odsetek ustawowych na dzień zapłaty oraz kwotę 211,46 złotych tytułem prowizji operacyjnej. W dniu 28 grudnia 2011 roku powód zapłacił dostawcy, należną od pozwanego kwotę 6.261,84 złotych z faktury VAT nr (...) z dnia 14 listopada 2011 roku, przy czym potrącił z tej należności kwotę 32,22 złotych tytułem odsetek ustawowych na dzień zapłaty oraz kwotę 150,19 złotych tytułem prowizji operacyjnej. W dniu 26 stycznia 2012 roku oraz 22 lutego 2012 roku pozwany spłacił należność główną wynikającą z ww. faktur, a powód naliczył odsetki za okres od dnia wymagalności do dnia zapłaty w kwocie 203,99 złotych oraz w kwocie 158,34 złotych.

W dniu 16 marca 2011 roku powód zawarł ze spółką (...) sp. z o.o. w W. umowę o współpracy w zakresie obsługi wierzytelności i udzielania poręczeń. Na mocy tej umowy powód poręczył istniejące i niewymagalne, jak również przyszłe zobowiązania zakładów wymienionych w załączniku nr 1 do umowy obejmującym m.in. pozwanego Szpital, przy czym poręczenie obejmowało zobowiązania pozwanego wyłącznie z tytułu należności głównej do kwoty 9.000.000 złotych, chyba że strony postanowią inaczej. Dostawca zobowiązał się do przekazywania powodowi zestawienia faktur VAT w terminie 14 dni od ich wystawienia. W przypadku, gdyby Szpital nie uregulował zobowiązań względem dostawcy, strony tej umowy ustaliły, że dostawca zawiadomi powoda o powyższym fakcie w ostatnim dniu miesiąca, w którym upłynie termin wymagalności poręczonego zobowiązania. Powód zobowiązał się dokonać zapłaty poręczonego zobowiązania na rzecz dostawcy w terminie 26 dni od otrzymania zawiadomienia. Strony ustaliły, że w zakresie spłaconego zobowiązania powód staje się wierzycielem Szpitala z prawem naliczania dalszych odsetek za

opóźnienie – w przypadku pozwanego Szpitala odsetek w wysokości ustawowej od dnia wezwania Szpitala do spłaty zobowiązania względem powoda. Strony ustaliły również, że za poręczenie zobowiązania pozwanego Szpitala dostawca zapłaci powodowi prowizję w wysokości 2,20% wartości poręczonego zobowiązania głównego. Zapłata prowizji miała następować na podstawie faktury VAT poprzez potrącenie wzajemnych zobowiązań. Aneks nr (...) z dnia 13 czerwca 2011 roku oraz aneksem nr (...) z dnia 01 lipca 2011 roku do umowy o współpracy zmieniono Załącznik nr 1 do umowy poprzez poszerzenie liczby Zakładów, o których mowa w umowie. W dniu 29 grudnia 2011 roku powód zapłacił dostawcy zgodnie z umową poręczenia, należną od pozwanego kwotę 14.942,07 złotych z faktury VAT nr (...) -000 wystawionej w dniu 27 października 2011 roku, przy czym potrącił z tej należności kwotę 328,78 złotych tytułem prowizji operacyjnej. Pozwany spłacił w dniu 14 lutego 2012 roku należność główną wynikającą z ww. faktury, a powód naliczył odsetki za okres od dnia wymagalności do dnia zapłaty w kwocie 250,13 złotych.

Sąd I instancji wskazał, że stan faktyczny sprawy jest bezsporny, a spór w sprawie ma charakter prawny i dotyczy dopuszczalności poręczenia przez powoda za długi pozwanego.

W oparciu o przedstawiony stan faktyczny Sąd I instancji uznał powództwo za niezasadne. Na wstępie Sąd wskazał, że skoro wystawione przez dostawców pozwanego faktury VAT noszą datę po dniu wejścia w życie ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 roku o działalności leczniczej, to do oceny ważności umów poręczenia znajdzie zastosowanie przepis art. 54 ust. 5 tej ustawy. Zgodnie z tym przepisem, czynność prawna mająca na celu zmianę wierzyciela samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej może nastąpić po wyrażeniu zgody przez podmiot tworzący. W ustępie 6 przytoczonego przepisu przewidziano, iż skutkiem dokonania czynności prawnej bez zgody podmiotu tworzącego jest jej nieważność. Dalej Sąd Rejonowy wskazał, że podobną regulację zawierał przepis art. 53 ust. 6 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 roku „o zakładach opieki zdrowotnej”, zmieniony przez art. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 22 października 2010 roku (Dz.U.2010.230.1507), a z uzasadnienia projektu drugiej ze wskazanych ustaw wynika, iż intencją ustawodawcy było objęcie powyższym ograniczeniem wszystkich czynności prawnych, które w efekcie doprowadziłyby do zmiany wierzyciela. W niniejszej sprawie, w związku z zawartą umową poręczenia i spłatą wierzytelności, zgodnie z art. 518 k.c., powód wstąpił w prawa zaspokojonego wierzyciela, a więc doszło do zmiany wierzyciela. Mając na uwadze powyższe rozważania oraz okoliczność, że umowa o współpracy została zawarta przez wierzyciela z podmiotem profesjonalnie zajmującym się obrotem wierzytelnościami i pozasądową windykacją wierzytelności, Sąd uznał za zasadne zbadanie, czy umowa poręczenia była dotknięta wadą oświadczenia woli w postaci pozorności. W ocenie Sądu powód w chwili zawierania z wierzycielem pozwanego Szpitala umowy poręczenia wiedział o złej sytuacji finansowej pozwanego szpitala, gdyż okoliczność ta powinna być mu znana z racji prowadzonej działalności finansowej, obejmującej m.in. analizowanie przedstawionego przez dostawcę zadłużenia szpitala. Zastosowanie konstrukcji opartej o art. 876 k.c. i 518 § 1 pkt. 1 k.c. w istotnych elementach umowy miało ten sam skutek, jaki wywarłaby zmiana wierzyciela w następstwie przelewu wierzytelności. Podpisanie umowy nazwanej poręczeniem miało jedynie na celu ominięcie zastrzeżenia zawartego w ustawie o działalności leczniczej, iż czynność prawna zmiany wierzyciela SP ZOZ bez zgody podmiotu, który utworzył zakład opieki zdrowotnej jest nieważna (zgodnie art. 54 ust. 6 ustawy o działalności leczniczej). Sąd I instancji uznał, że w rozpoznawanej sprawie zachodzi z jednej strony nieważność pozornej umowy poręczenia (art. 83 §1 k.c.), zaś z drugiej strony nieważność czynności ukrytej, polegającej na zmianie wierzyciela wskutek przelewu wierzytelności (art. 54 ust. 6 ustawy o działalności leczniczej). Ponadto Sąd Rejonowy uznał, że zawarcie umowy poręczenia było działaniem sprzecznym z zasadami współżycia społecznego. Wierzyciel bowiem miał świadomość, że w przypadku opóźniania się przez pozwanego ze spełnieniem świadczenia i przy jednoczesnym spełnieniu tego świadczenia przez poręczyciela nastąpi- bez udziału dłużnika głównego- skutek w postaci wstąpienia osoby trzeciej w miejsce dotychczasowego wierzyciela. Takie działanie wierzyciela było wprawdzie formalnie zgodne z treścią zobowiązania, ale nie da się pogodzić z zasadą rzetelności i lojalności w wykonaniu zobowiązania względem kontrahenta, bowiem naruszało jego uzasadniony interes. Ze wskazanych przyczyn, w oparciu o art. 496 kpc, Sąd I instancji uchylił w całości zaskarżony nakaz zapłaty i oddalił powództwo.

O kosztach procesu Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 98§1 i 3 kpc.

Apelację od powyższego orzeczenia wniósł powód, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego tj.: art. 58§1 kc w zw. z art. 54 ust. 5 i 6 ustawy „o działalności leczniczej”, poprzez ich zastosowanie w sytuacji, gdy zawarte przez stronę powodową umowy nie stanowią czynności prawnej mającej na celu zmianę wierzyciela, o której mowa w art. 54 ust. 5 tej ustawy i jako takie nie wymagały dla swej ważności zgody organu założycielskiego; art. 58§1 kc w zw. z art. 83§1 kc, poprzez ich zastosowanie, mimo że zebrany w sprawie materiał dowodowy nie pozwalał na przyjęcie, że umowy poręczenia zostały zawarte dla pozorów oraz art. 58§2 kc, poprzez jego zastosowanie wskutek wadliwego przyjęcia, że zawarcie przez stronę powodową z dostawcą usług medycznych umowy poręczenia jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, tj. zasadą lojalności i rzetelności, w sytuacji, gdy zawarcie umowy poręczenia jak również subrogacja nie wpływają na zmianę wysokości nominalnej wierzytelności, jak również stan zabezpieczeń wierzytelności i tym samym nie pogarszają sytuacji dłużnika. W oparciu o powyższe zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez utrzymanie w całości w mocy nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym oraz kosztów procesu za I instancję i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu, a także o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu za II instancję.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

apelacja jest zasadna.

Na wstępie należy wskazać, że wbrew stanowisku wyrażonemu przez Sąd Rejonowy, w przedmiotowej sprawie nie znajduje zastosowania ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 roku „o działalności leczniczej”, która weszła w życie w dniu 01 lipca 2011 roku, lecz ustawa z dnia 30 sierpnia 1991 roku „o zakładach opieki zdrowotnej”, w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 22 października 2010 roku „o zmianie ustawy o zakładach opieki zdrowotnej”, tj. w brzmieniu od dnia 22 grudnia 2010 roku. Wynika to z ogólnej zasady wyrażonej w art. 3 Kodeksu cywilnego, w myśl której ustawa nie ma mocy wstecznej, chyba że wynika to z jej brzmienia lub celu. Datą, według której należy ustalać przepisy mające zastosowanie do czynności prawnej poręczenia jest więc data tej czynności- w niniejszej sprawie 22 lutego 2011 roku oraz 16 marca 2011 roku, a nie, jak przyjął Sąd Rejonowy, data wystawienia faktur, za które poręczył powód. Odmienne stanowisko skutkowałoby tym, że strony umowy poręczenia ponosiłyby- ewentualne- negatywne konsekwencje późniejszej zmiany przepisów, co jest sprzeczne z art. 3 kc. Sąd Okręgowy, jako sąd meriti, jest uprawniony do uwzględnienia z urzędu naruszenia przepisu prawa materialnego.

Co więcej, zarzut naruszenia przepisu art. 54 ust. 5 i 6 ustawy „o działalności leczniczej” ma w istocie za przedmiot kwestię, która jest w taki sam sposób uregulowana w tej ustawie, jak i w art. 53 ustawy „o zakładach opieki zdrowotnej”, tj. pojęcie „czynności prawnej mającej na celu zmianę wierzyciela”.

Zgodnie z art. 53 ust. 6 ustawy „o zakładach opieki zdrowotnej” w brzmieniu obowiązującym w dniu zawarcia umów poręczenia, tj. w okresie od 22 grudnia 2010 roku do wejścia w życie ustawy „o działalności leczniczej”, tj. do dnia 01 lipca 2011 roku, czynność prawna mająca na celu zmianę wierzyciela, w przypadku zobowiązań samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, może nastąpić po wyrażeniu zgody przez podmiot, który utworzył zakład. Jak stanowi ust. 7 art. 53 ustawy „o zakładach opieki zdrowotnej”, w przypadku naruszenia przepisów ust. 2- 6, do sądu o stwierdzenie nieważności m.in. umowy przelewu wierzytelności może wystąpić także podmiot, który utworzył zakład. Trzeba w tym miejscu podkreślić, że skoro ustawodawca wprowadził wymóg zgody podmiotu tworzącego zakład na dokonanie czynności prawnej mającej na celu zmianę wierzyciela i wprowadził możliwość wystąpienia o ustalenie nieważności umowy przelewu, to spod tej regulacji wyłączone są wszystkie inne czynności, które przelewem nie są. Zatem, skoro takie czynności nie są zakazane po rygorem nieważności, to są dozwolone i nie można narażać uczestników obrotu prawnego na niekorzystne dla nich konsekwencje działania czynności nie objętych dyspozycją art. 53 ust. 7. Należy także zwrócić uwagę na kierunek zmiany powyższej regulacji, która nastąpiła wskutek wejścia w życie ustawy „o działalności leczniczej”. Jej art. 54 ust. 6 (będący odpowiednikiem art. 53 ust. 7 ustawy „o zakładach opieki zdrowotnej”), przy niezmienionej z punktu widzenia stanu faktycznego tej sprawy regulacji dotyczącej zakresu umów, które wymagają zgody organu tworzącego, gdyż zarówno art. 54 ust. 5 ustawy „o działalności leczniczej”, jak i art. 53 ust. 6 ustawy „o zakładach opieki zdrowotnej” posługuje się pojęciem „czynności prawnej mającej na celu zmianę wierzyciela”, stanowi, że czynność prawna dokonana z naruszeniem ust. 2- 5 jest nieważna, a więc nie

posługuje się już, jak jego poprzednik, wyłącznie pojęciem przelewu, co wzmacnia tylko stanowisko, że nieważnością w świetle art. 53 ust. 7 były objęte tylko umowy o przelew wierzytelności.

Ponadto, odmiennie od tego, co przyjął Sąd Rejonowy, umowa poręczenia nie mieści się w zakresie pojęcia „czynność prawna mająca na celu zmianę wierzyciela”, gdyż jest umową nakierowaną wyłącznie na zabezpieczenie wykonania zobowiązania na wypadek jego niespełnienia przez dłużnika. Skutkiem, a nie celem, i to skutkiem ustawowym, a nie bezpośrednio wywołanym umową poręczenia, jest zmiana wierzyciela, zgodnie z art. 518 kc. Ustawa „o zakładach opieki zdrowotnej” nie tylko w art. 53 ust. 7 przewidywała możliwość ustalenia nieważności ściśle oznaczonego rodzaju umowy- przelewu wierzytelności, nie zaś jakiegokolwiek innej umowy, ale nadto posługiwała się w ust. 6 art. 53 pojęciem czynności mającej na celu zmianę wierzyciela, nie zaś „skutkującą zmianą wierzyciela”. Zatem także ten przepis nie obejmował umowy poręczenia. Nawet jednak gdyby w taki sposób był sformułowany przepis wymagający zgody organu tworzącego, to i tak brak rygoru braku takiej zgody dla umowy innej, niż umowa przelewu, a „skutkującej zmianą wierzyciela” nie pozwalałby przyjąć, że taka czynność jest nieważna, gdyż ust. 7 art. 53 nie obejmuje swoją dyspozycją takiej umowy. Umowa poręczenia nie jest zatem nieważna jako sprzeczna z art. 54 ust. 6 ustawy „o działalności leczniczej”, gdyż ustawa ta nie ma zastosowania w przedmiotowym stanie faktycznym, a po drugie nie ma podstaw do wywiedzenia jej nieważności w oparciu o art. 53 ust. 7 ustawy „o zakładach opieki zdrowotnej”, gdyż nie jest objęta dyspozycją tego przepisu z uwagi na to, że nie jest umową przelewu.

Należy w tym miejscu ponadto wskazać, że jeżeli, jak próbował wywodzić Sąd Rejonowy wskazując na uzasadnienie projektu zmiany ustawy „o zakładach opieki zdrowotnej”, ustawodawca zamierzał objąć przepisem art. 53 tej ustawy czynności skutkujące zmianą wierzyciela, nie zaś tylko czynności mające na celu zmianę wierzyciela, to winien w taki sposób dokonać jego nowelizacji, aby z przepisu wynikało wprost, że dotyczy on czynności prawnych, które skutkują zmianą wierzyciela, a nie pozostawiać dotychczasowy zapis o czynnościach mających na celu zmianę wierzyciela, który został zresztą powtórzony w art. 54 ust. 5 ustawy „o działalności leczniczej”.

Nie jest także trafne stanowisko Sądu Rejonowego, polegające na uznaniu umowy poręczenia za nieważną z uwagi na zawarcie jej dla pozorów oraz na uznaniu nieważności ukrytej umowy polegającej na zmianie wierzyciela wskutek przelewu wierzytelności. Przynajmniej wymaga zaznaczenia, że przy opisanym wyżej brzmieniu przepisu art. 53 ust. 6 i 7 ustawy „o zakładach opieki zdrowotnej” zawarcie umowy poręczenia nie wymagało zgody organu tworzącego i nie było zastrzeżonego rygoru nieważności zawarcia umowy poręczenia bez takiej zgody. Brak jest zatem sensu ukrywania czynności prawnie dopuszczalnej. Ponadto strona pozwana, na której spoczywał ciężar udowodnienia okoliczności polegającej na pozorności czynności, jako okoliczności faktycznej, nie sprostала temu obowiązkowi.

Niezasadne jest także stanowisko, że umowa poręczenia jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. Wstąpienie poręczającego w razie spłaty długu w miejsce dotychczasowego, zaspokojonego wierzyciela, nie powoduje zmiany sytuacji dłużnika. Brak jest podstaw do postrzegania czynności prawnej wywołującej skutki ustawowe wynikające z art. 518§1 kc, jako sprzecznej z zasadami współżycia społecznego.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy, na podstawie art. 386§1 w zw. z art. 496 w zw. z art. 391§1 kpc, orzekł jak w sentencji wyroku.

W oparciu o art. 98§1 i 3 i art. 99 w zw. z 391§1 kpc należało także orzec o kosztach postępowania apelacyjnego. Na koszty poniesione przez powoda złożyło się wynagrodzenie pełnomocnika w stawce minimalnej 90 zł (§6 pkt 2 w zw. z §12 ust. 1 pkt 1) rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku „w sprawie opłat za czynności radców prawnych ...” - t. jedn. Dz. U. z 25 lutego 2013 roku, poz. 490) oraz opłata od apelacji w kwocie 31 zł.